ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Українець Ольги Борисівни на тему:

«Механізми легітимації судової влади в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Оцінка актуальності обраної теми. Розбудова України як демократичної, правової держави передбачає реалізацію принципу верховенства права, відповідно до якого головним напрямом діяльності держави є забезпечення прав і свобод людини, а діяльність її органів регламентується Конституцією та законами України. У такій державі суд, здійснюючи правосуддя на засадах законності, об'єктивності та неупередженості, вирішує конфлікти в усіх сферах суспільних відносин, зокрема, визначає відповідальність держави, її органів перед громадянами. Саме тому створення судової гілки влади, яка б відповідала букві закону – важливе завдання, що стоїть перед будь-якою державою. Окрім цього, важливого значення в контексті утвердження принципу верховенства права набуває довіра громадськості до судової влади та підвищення її авторитету. Упродовж останніх років науковці, вітчизняні й міжнародні експерти, громадяни та інститути громадянського суспільства акцентують увагу на критично низькому рівні довіри до судової влади в Україні. Проблеми із суспільною довірою визнають в тому числі і самі органи судової влади та судді, а результати численних соціологічних досліджень підтверджують низький рівень довіри до органів державної влади загалом і судової влади зокрема. Тому зміцнення довіри суспільства до судової влади та інститутів правосуддя є одним із найважливіших завдань, що наразі стоїть перед Україною.

Звичайно, авторитет судової влади та рівень довіри до неї залежить від численних факторів. Це і ефективність виконання судами функції захисту порушених прав, свобод та інтересів громадян, це і незалежність, професійна

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 471 «14» 05 2024 р.

підготовленість та доброчесність кожного судді, це і належна робота органів в системі правосуддя та інші фактори.

Зазначене вимагає від держави, але передусім від судової влади, прагнення бути легітимною та продемонструвати свою відповідальність перед суспільством. З огляду на це, дослідження легітимності судової влади та суспільної довіри до судової влади як основної її умови, набуває сьогодні особливого значення. Якісні наукові дослідження щодо питань легітимації судової влади в Україні сприятимуть як ефективності здійснення судової реформи, так і підвищенню авторитету судової влади у суспільстві.

Не дивлячись на важливість дослідження питань легітимності судової влади, наявний обсяг та рівень наукових праць цієї тематики не можна вважати належними, адже попри значну чисельність наукових розробок, присвячених тим чи іншим аспектам легітимації судової влади, зокрема, у працях І. Андронова, Д. Бароніна, В. Бігуна, Г. Вітюк, В. Волинець, С. Гладія, В. Городовенко, М. Гультай, В. Долежана, Н. Крючко, І. Марочкіна, Л. Москвич, І. Назарова, О. Овсяннікової, О. Овчаренко, М. Савчина, В. Смородинського, М. Стефанчук, О. Хотинської-Нор, О. Щербанюк, І. Юревич та інших, саме механізми легітимації судової влади в Україні жодного разу не ставали самостійним об’єктом наукового пізнання.

Вищевикладене дає змогу стверджувати, що дослідження механізмів легітимації судової влади в Україні, формування наукових підходів і конкретних пропозицій щодо підвищення рівня суспільної довіри та підтримки судової влади в Україні є актуальною великою науковою проблемою, що має важливе значення для розвитку юридичної науки і практики законопроектної роботи.

Враховуючи наведене, вважаємо, що тема дисертаційного дослідження Українець О.Б. «Механізми легітимації судової влади в Україні» є актуальною та відповідає вимогам часу.

2. Оцінка змісту дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять дев’ять підрозділів, висновків, списку використаних

джерел і додатків. Структура дисертації є логічною, відповідає темі, меті та завданням дослідження.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, вказується на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета і завдання дослідження, його об'єкт та предмет, методи дослідження, сформовані наукова новизна одержаних результатів, практичне значення одержаних результатів, наводиться інформація про апробацію результатів дослідження та структуру дисертації.

Кожний структурний елемент роботи містить результати, які становлять науковий інтерес. Проаналізуємо окремі з цих результатів.

Так, у *розділі 1 «Теоретико-методологічні аспекти легітимності судової влади»* досліджується поняття легітимності судової влади та її значення**,** здійснюється аналіз етапів розвитку концепту легітимності судової влади в контексті розвитку українського суспільства, а також аналізуються критерії та методи визначення рівня легітимності судової влади.

Заслуговують на увагу зроблені авторкою у цьому розділі висновки щодо того, що легітимність судової гілки влади слід розглядати в двох вимірах: по-перше, як рівень суспільної довіри до здатності судів забезпечувати максимальний, від очікуваного суспільством, ступінь справедливого судового розгляду, демонструвати незалежність та безсторонність суддів, в тому числі від будь-яких суспільно-політичних процесів; і, по-друге, як спроможність та здатність судів до нормотворчості через судовий прецедент, не порушуючи при цьому принцип транспарентності та баланс сил у моделі стримувань та противаг у розподілі повноважень між всіма гілками державної влади, а також як вплив судів на суспільні процеси через юридичну силу судових рішень, що проявляється у їх реальному та повноцінному виконанні.

Крім того, цікавим є підхід дисертантки щодо виділення етапів розвитку концепту легітимності судової влади у руслі особливостей розвитку українського суспільства. Зокрема, авторка виокремлює сім етапів, які включають і період до 1991 року (до отримання Україною незалежності) і який

характеризується невдоволенням суддівським свавіллям тоталітарного режиму, і період 1991-1994 років, під час якого відбувається формування суспільного запиту на легітимний суд в умовах незалежності Української держави, і етап з 2010 по 2014 роки, коли відбувається падіння рівня довіри до суду, зниження рівня легітимності судової вади внаслідок її корумпованості, але при цьому в подальшому (2014-2020 роки) – спостерігається відродження довіри до суду, формуються нові підходи до визначення легітимності судової влади шляхом розширення участі громадянського суспільства в процесах її формування та нагляд за процесом здійснення судочинства, та інші етапи. Безумовно правильним є виділення автором останнього етапу – з 2020 року по теперішній час, бо беззаперечно російська військова агресія проти України ставить нові виклики та вимагає пошуку нових шляхів подолання кризових явищ у суспільстві, в тому числі і при функціонуванні інституту суду.

Варто також підтримати авторку у її висновках щодо того, що серед критеріїв визначення рівня легітимності судової влади найбільш значущими є ті, які оцінюють: а) рівень довіри суспільства до суду; б) рівень відповідності судових рішень законодавчо визначеним критеріям їх прийняття (як змістовним, так і процесуальним); в) рівень незалежності суду від органів державної влади та його неупередженість під час судового розгляду справи тощо.

У *розділі 2 «Зміст механізму легітимації судової влади»* авторкою досліджуються важливі теоретичні питання об’єктів та суб’єктів легітимації судової влади, а також визначаються умови та інструменти легітимації судової влади.

Досить влучно авторкою зазначається, що судова влада, як об’єкт легітимації, постає у двох площинах: 1) функціональній (сутнісний прояв владно-управлінського впливу та примусу окремої гілки державної влади на процеси); 2) інституційній (сукупність органів державної влади та владних інституцій, що охоплюються функціональним навантаженням реалізації місії, завдань та повноважень судової влади). При цьому дисертантка доходить

висновку, що функціональна площина є вихідною, а інституційна – похідною, що зумовлено наступним алгоритмом: джерело влади (народ) – делегування влади (наділення судових органів та суддів відповідною компетенцією) – реалізація судової влади через відповідні рішення (вирішення юридичних конфліктів, захист прав і свобод, конституційного порядку) – практичне виконання чи застосування судових рішень (правореалізація визнана суспільством).

Говорячи про суб'єкти легітимації судової влади, дисертантка наголошує на тому, що їх перелік не є виключним, проте основними з них пропонує виділяти: 1) суддів; 2) органи суддівського врядування, самоврядування та судового адміністрування, посадових осіб судової гілки влади; 3) громадян України, осіб без громадянства та іноземців; 4) інститути громадянського суспільства; 5) органи державної влади; 6) владних суб'єктів міжнародного права. В дисертаційному дослідженні авторкою надається ґрунтовна характеристика кожного з названих суб'єктів легітимації судової влади.

Викликає цікавість запропоноване авторкою визначення умов легітимації судової влади як детермінант, які впливають на якість, адекватність і повноту суспільного сприйняття авторитету та сили впливу судової влади, суспільну оцінку ефективності її функціонування та визнання, яке передбачає виконання в суспільстві судових рішень. Основними умовами легітимації судової влади дисертантка називає: а) легальність процедур формування та функціонування органів судової влади; б) дотримання основоположних принципів судочинства та демонстрацію такого дотримання; в) суспільну довіра до інституту суду.

Достатньо обґрунтованою є позиція авторки відносно того, що інструменти легітимації судової влади складають розгалужену систему, диференціація якої пояснюється тим, що досягнення високого рівня легітимності напряму пов'язано з низкою оціночних категорій: довіра, авторитет, дотримання принципів судочинства, які не можна визначити статистично чи оцінити за допомогою певного алгоритму підрахунку результату. Тому, задля досягнення високого рівня легітимності судової

влади, виникає потреба застосування максимально широкого кола засобів, способів, алгоритмів та процедур, які дають змогу визначити, продемонструвати чи викрити певні позитивні й негативні риси функціонування судової влади, які в своїй сукупності та формують відповідний рівень її легітимності. Зокрема, пропонується класифікувати інструменти легітимації судової влади на організаційно-правові, процесуальні формально-юридичні, семантико-символічні, морально-етичні та суспільно-медійні.

У *розділі 3 «Шляхи удосконалення національного механізму легітимації судової влади»* розглядаються питання кризи легітимності як особливості розвитку національної судової влади, а також аналізуються фактори делегітимації судової влади та шляхи мінімізації їх впливу.

Аналізуючи підходи до тлумачення поняття «криза легітимності» як явища, притаманного політичні владі загалом, дисертантка пропонує визначати кризу легітимності судової влади як стан, за якого судова влада втрачає суспільну довіру, підтримку та авторитет, що виражається через призму ряду індикаторів, серед яких доцільно виокремлювати істотне зниження показників звернення до суду, різкий зріст використання альтернативних механізмів вирішення спорів, критично низькі показники виконання судових рішень. Розкриваючи ознаки кризи легітимності судової влади на сучасному етапі її функціонування, та практично оцінюючи існуючі проблеми, авторка доходить висновку, і ми з нею погоджуємося, що легітимність судової влади завжди матиме незавершений характер, оскільки реалізується за умов стратифікованого соціуму, у якому не може бути абсолютного збігу інтересів індивідів та його груп, оцінок ними правової культури та політичного життя.

Окрім цього, заслуговують на увагу зроблені авторкою висновки, що на сучасному етапі функціонування судової влади ключовим фактором її делегітимації є судова корупція, що з урахуванням темпорального чиннику сформувалася як стійка тенденція. Інші ж фактори, як то сумніви у суддівській

незалежності чи складність правил судового процесу, хоч і справляють делегітимаційний вплив, проте значно меншою мірою.

Позитивним також є те, що авторка у роботі пропонує стратегічні напрями подолання кризових явищ і забезпечення легітимності судової влади, серед яких: 1) пропагування та розвиток культури судової доброчесності; 2) розвиток транспарентності судової влади; 3) формування та розвиток правової свідомості та загалом правової культури в суспільстві.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій в представленому дисертаційному дослідженні не викликає сумнівів і полягає в тому, що дисертація є новітнім комплексним науковим дослідженням механізму легітимації судової влади, яке враховує сучасні умови її функціонування з урахуванням тенденцій розвитку українського суспільства та держави. В дисертації отримано низку важливих для теорії та практики результатів, врахування яких у нормотворчій і правозастосовній діяльності може суттєво покращити рівень легітимності судової влади і в цілому вплинути на рівень довіри та авторитет судової влади в суспільстві. В дисертаційному дослідженні обґрунтовується ряд концептуальних, важливих для теорії та практики понять, висновків, пропозицій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше авторкою виокремлено сім етапів розвитку концепту легітимності судової влади в контексті розвитку українського суспільства, починаючи з періоду до 1991 року, і завершуючи теперішнім часом. Вперше обґрунтовано, що судова влада, як об'єкт легітимації, постає у двох площинах: 1) функціональній (сутнісний прояв владно-управлінського впливу та примусу окремої гілки державної влади на процеси); 2) інституційній (сукупність органів державної влади та владних інституцій, що охоплюються функціональним навантаженням реалізації місії, завдань та повноважень судової влади). При цьому функціональна площина є вихідною, а інституційна – похідною. Дисертанткою вперше визначено поняття кризи легітимності судової влади та обґрунтовано перемінну, нестабільну та гнучку природу факторів

делегітимації судової влади, джерело яких обумовлює існування двох типів кризи легітимності судової влади: 1) первісний та 2) похідний.

У роботі також удосконалено або ж дістали подальший розвиток низка наукових положень. Серед таких, зокрема, варто відзначити дослідження підходів до тлумачення правового статусу судді, елементи якого є визначальними для легітимації судової влади; розширення класифікації інструментів легітимації судової влади з їх поділом дисертанткою на: організаційно-правові, процесуальні, формально-юридичні, семантико-символічні, морально-етичні та суспільно-медійні;

Інтерес для науки представляє й змістовне визначення автором суб'єктного складу процесу легітимації судової влади, а також умов легітимації судової влади.

У роботі зроблені й інші цікаві для науки та практики висновки та пропозиції, пов'язані з легітимацією судової влади в Україні.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

При написанні дисертації використане широке коло наукових джерел, монографічну та навчальну літературу з питань проблематики організації та діяльності судової влади, статусу суддів, організації органів суддівського самоврядування тощо. Кількість використаних у дисертації джерел (268 найменування) забезпечила високий ступінь вірогідності отриманих результатів.

Не дивлячись на те, що з огляду на тему дисертації, дослідження та його висновки ґрунтуються переважно на працях вітчизняних науковців, у дисертації цілком слушно використано й публікації іноземних науковців, а також праці вітчизняних науковців у зарубіжних наукових джерелах.

Для обґрунтування своїх висновків та положень дисертантка досить широко використовує й аналіз рішень Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду. Крім того, значну увагу в дослідженні приділено аналізу даних соціологічних опитувань, які в різні

роки (2014, 2019, 2021) проводилися Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно з соціологічною службою Центру Разумкова.

Усе наведене свідчить про те, що дисертація ґрунтується на належній теоретичній та практичній основі, а наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, мають належний рівень обґрунтованості.

5. Наукове та практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження мають наукове та практичне значення, мають прикладний характер і можуть використовуватися за різними напрямами діяльності, зокрема у:

– нормотворчій діяльності – з метою вдосконалення законодавства, що регулює питання організації та функціонування судової влади в Україні;

– науково-дослідній діяльності – для подальшого розвитку теоретичних положень про засади функціонування судової влади в державі;

– навчально-методичній діяльності – при підготовці підручників, навчальних і навчально-методичних посібників, а також при викладанні таких дисциплін, як: «Судоустрій України», «Організація судових та правоохоронних органів», «Судове право», «Судова влада в Україні» та інших;

– практичній діяльності – для забезпечення належного рівня комунікаційної стратегії судів, органів суддівського врядування та самоврядування, а також інших органів державної влади.

6. Рівень виконання здобувачем поставленого наукового завдання та рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Метою дисертаційного дослідження визначено на підставі узагальнення наукових розробок, комплексного та системного аналізу міжнародних стандартів і нормативно-правової бази розробити концептуальні положення про механізм легітимації судової влади, виявити прогалини у його реалізації та сформулювати науково обґрунтовані висновки та пропозиції щодо їх подолання .

З метою реалізації поставленої мети здобувачкою вирішено такі завдання: 1) розвинуто поняття легітимності судової влади; 2) виокремлено етапи розвитку концепту легітимності судової влади в контексті розвитку українського суспільства; 3) диференційовано критерії та охарактеризовано методи визначення рівня легітимності судової влади; 4) з'ясовано специфіку судової влади як об'єкта легітимації; 5) визначено та диференційовано суб'єктів легітимації судової влади; 6) окреслено умови легітимації судової влади; 7) виокремлено сучасні інструменти легітимації судової влади; 8) розкрито поняття кризи легітимності судової влади; 9) визначено фактори делегітимації судової влади та запропоновано шляхи мінімізації їх негативного впливу.

Ефективне вирішення зазначених завдань здійснено за рахунок вдало підібраної та вміло використаної методології. Зокрема, дисертанткою було використано як загальні, так і спеціальні методи дослідження, серед яких варто згадати діалектичний метод наукового пізнання, метод системного аналізу, історико-правовий метод, логіко-семантичний метод, формально-юридичний метод, а також метод класифікації.

Все наведене свідчить про належні та достатні рівні виконання здобувачкою поставленого наукового завдання та оволодіння нею методологією наукової діяльності.

7. Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертації висвітлені у 8 наукових публікаціях, серед яких: 4 - у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань із юридичних наук, та 4 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях і круглих столах.

Змістовне наповнення, перелік та кількість публікацій, апробація результатів дисертації відповідають встановленим вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.

8. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Українець О.Б. відповідає нормативно-визначеним вимогам, зокрема, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40.

9. Аналіз дискусійних положень та основні зауваження. Як і будь-яке дисертаційне дослідження, що відзначається авторським, творчим підходом, дисертаційне дослідження Українець О.Б. не позбавлене дискусійних аспектів або потребує певних уточнень чи коригувань. Хотілося б звернути увагу на таке:

1. Говорячи про легітимність судової влади через призму розуміння категорії «легітимність» у відношенні до детермінанти влади державної, авторка звертає увагу на те, що одним із ключових аспектів є невибірний характер судової влади. Дисертантка зазначає, що всі судді України не обираються народом – носієм суверенітету – та не можуть бути відкликані або позбавлені посади через будь-який прояв представницької демократії. Це детермінує певне відмежування судової влади від народовладдя, а критерій легітимності – як міру сприйняття суспільством реальної спроможності судів впливати на регулювання суспільних процесів. Авторка веде мову про довіру до судової влади з точки зору відповідності кола її функціонального навантаження та можливостей реально існуючому в суспільстві запиту та потребам, що висуваються до судової влади в цілому.

Разом із тим, необхідно зауважити, що легітимність судової влади – це одна з основних ознак судової влади не тільки в Україні, але і в інших розвинутих демократичних країнах. При цьому, виборність суддів – один з конституційних принципів судової системи в ряді зарубіжних країн. Принцип виборності суддів в таких країнах означає, що всю або основну частину суддів у державі повинно обирати або безпосередньо населення, або певний представницький орган. Нині виборність суддів, наприклад, існує в деяких штатах Сполучених Штатів Америки і в ряді кантонів Швейцарії. І, як відомо, ступінь довіри до судової влади в таких країнах є дуже високим, порівняно з Україною. Саме тому виникає питання, а чи може легітимність судової влади характеризуватися через аспект невибірного характеру судової влади, чи даний аспект може застосовуватись при характеристиці судової влади тільки в Україні? Більш того, в ході дисертаційного дослідження авторка доходить висновку, що в перспективі доцільно розглянути можливість реалізації ідеї про виборність суддів в судах першої інстанції у формі пілотного проєкту. В разі реалізації такого проєкту – як буде реалізований аспект «невиборного характеру судової влади»?

2. Здійснюючи системний аналіз поняття «легітимність судової влади», дисертантка приходить до необхідності запропонувати авторський підхід до його детермінації. Так, пропонується легітимність розглядати в двох вимірах:

- як категорію, що характеризує судову гілку влади. Загалом легітимність слід розуміти як рівень суспільної довіри до здатності судів забезпечувати максимальний, від очікуваного суспільством, ступінь справедливого судового розгляду, демонструвати незалежність та незаангажованість суддів, в тому числі від будь-яких суспільно-політичних процесів;

- як властивість судової гілки влади - легітимність слід розглядати як спроможність і здатність судів до нормотворчості через судовий прецедент не порушуючи при цьому принцип транспарентності та баланс сил у моделі стримувань і противаг у розподілі повноважень між всіма гілками державної

влади, а також впливати судами на суспільні процеси через юридичну силу судових рішень, що проявляється у їх реальному та повноцінному виконанні. В даному аспекті не зовсім зрозумілим є розмежування понять «категорія, що характеризує судову гілку влади» та «властивість судової гілки влади». Авторка далі вказує, що в розумінні ознаки судової гілки влади поняття «легітимність» ототожнюється із категорією «справедливості». Що ж стосується «легітимності» в якості властивості, то тут слід ототожнювати її із регуляторною спроможністю судів. З приводу цього хотілось би зауважити, що, наприклад, у тлумачному словнику «ознаку» визначено як «рису, *властивість*, особливість кого, чого-небудь; предмет, зображення, що є знаком, символом, емблемою чого-небудь…». Тобто у наведеному розумінні ознаку визначено як синонім слова «властивість». Саме тому хотілось би почути більш обґрунтовану позицію авторки з приводу розмежування цих понять відносно до судової гілки влади, враховуючи те, що нею вони виокремлюються як два різних виміри легітимності судової влади.

3. В дисертаційному дослідженні авторка вказує, що у світлі проведеної у 2016 році конституційної реформи щодо правосуддя та подальших рішень Конституційного Суду України, варто відзначити факти втручання в інституційну незалежність судової влади в Україні шляхом змін законодавчого регулювання функціонування національної судової системи, які посягнули на її конституційно-визначену структуру та ключові гарантії незалежності суддів (принцип незмінюваності суддів, забезпечення самостійності суддівського врядування). В ході публічного захисту хотілось би почути від авторки, по-перше, на які рішення КСУ вона посилається, і, по-друге, в чому саме вбачає посягання на конституційно-визначену структуру судової системи та, основне, на ключові гарантії незалежності суддів? Адже, на нашу думку, прийнятими змінами до Конституції, передусім, були підвищені гарантії незмінюваності суддів шляхом скасування норми про призначення суддів на 5 років Президентом України з подальшим переобранням Верховною Радою України. Також не зовсім зрозумілою є теза

про посягання на самостійність суддівського врядування, в чому саме авторка його вбачає?

4. Також варто зауважити, що хоча в цілому структура дисертаційного дослідження є логічною та відповідає темі, меті та завданням дослідження, разом із тим, на наше бачення, питання об'єктів легітимації та суб'єктів легітимації судової влади, що розглядаються авторкою у другому розділі дисертації, можливо варто було розмістити у першому розділі, і, навпаки, питання критеріїв та методів визначення рівня легітимності судової влади (містяться у п. 1.3 першого розділу) – розглядати у другому розділі разом із умовами та інструментами легітимації судової влади. На нашу думку, перед тим, як казати про критерії, методи легітимації судової влади варто було надати аналіз суб'єктів та об'єктів легітимації судової влади.

5. Варто також звернути увагу на суперечність позиції авторки в оцінці об'єктів легітимації судової влади. Так, на початку аналізу питання щодо об'єктів легітимації судової влади нею вказується, що «на наше глибоке переконання судді не можуть виступати в якості об'єкту легітимації з точки зору судової влади. Судді наділені владою, це беззаперечно, але вони не втілюють в собі державу, а лише у виконанні суддівських повноважень. Після завершення суддівської діяльності особа перестає виконувати покладені на нього функції, але при цьому такі функції виконуються. Така ситуація свідчить про те, що існування так би мовити директивного підходу до розуміння суддівської влади є хибною, оскільки вимагає матеріалізації, втілення такої влади в конкретному суб'єкті».

Але в ході подальших досліджень натрапляємо на тезу, що «легітимація влади - це дійсно процес, в якому суспільство визначає легітимність не продукту державної влади (в нашому випадку судових рішень та судового правозастосування), а конкретних її представників, форми та моделі їх діяльності. Такий підхід деяких дослідників ставить авторку перед необхідністю визначити в якості складової об'єкту легітимізації не лише судову владу, а і конкретних суддів. Нею вказується, що це є суперечливою

позицією, оскільки процес легітимації вона визначає все ж таки як процес, а отже він має відповідних суб'єктів, і одним суб'єктом – тим хто оцінює легітимність – виступає народ, громадськість, суспільство; а іншим – тим, хто сприяє легітимації – суд та судді, а також авторкою наголошується на відсутності єдності у підході щодо віднесення суддів до об'єкту чи суб'єкту в процесі легітимації судової влади. Тож все ж таки хотілось би почути обґрунтування остаточної позиції авторки щодо віднесення суддів чи до об'єктів, чи все ж таки тільки до суб'єктів легітимації судової влади.

Наведені вище та відзначені під час аналізу змісту дисертації положення не вичерпують всього, що може стати предметом дискусії при оцінці та захисті дисертаційної роботи. Проте вони не зменшують практичної та наукової цінності отриманих результатів дослідження.

10. Дотримання здобувачем академічної доброчесності. Фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та/ або наукових публікаціях дисертантки опонентом не виявлено.

11. Відсутність конфлікту інтересів. Опонент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувачки та/або його наукового керівника.

12. Загальний висновок щодо дисертаційного дослідження.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Українець Ольги Борисівни на тему «Механізми легітимації судової влади в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Авторка дисертаційного дослідження Українець Ольга Борисівна набула компетентностей, необхідних та достатніх для продукування нових ідей,

розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності, оволоділа методологією наукової діяльності, а також здійснила власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення (п. 22, абз.2 п. 27 зазначеного Порядку).

За результатами публічного захисту здобувачка наукового ступеня Українець Ольга Борисівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого **Ольга ОВСЯННІКОВА**

11 травня 2024 р.

ВІДДІЛ КАДРІВ №02071139

Підпис Овсяннікової О.
Засвідчую
Нач.ВК
13 05 2024 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх.№ 471 ІНФ
«14» 05 2024 р.